

KÄLLKOLL CORONA

Avsnitt 9

Virus har ingen etnicitet
Introduktion och arbetsblad

KÄLLKOLL CORONA

Programserien *Källkoll corona* består av 14 avsnitt där Jack Werner och Åsa Larsson går på djupet i nyhetsfloden, tittar på trender i sociala medier och tipsar om hur du kan bli bättre på källtillit och källkritik. Serien är en del av UR:s koncept Genomskåda – fem sätt att greppa din omvärld. Fler program finns samlade på temasidan urplay.se/tema/mik

MIK står för medie- och informationskunnighet, vilket handlar om att:

- förstå mediers roll i samhället
- kunna finna, analysera och kritiskt värdera information
- kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier.

Syfte

Programserien med tillhörande arbetsblad ger redskap och medvetenhet för att lättare kunna tolka och navigera i informationsflödet i en tid av pandemi och infodemi.

Kursplanekopplingar, årskurs 7-9

Samhällskunskap

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare och samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser och dagstidningar.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden.

Svenska

Informationssökning och källkritik

- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kursplanekopplingar, Gy11

Gymnasieskolans uppdrag

[...] Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av. Eleverna ska också kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. [...]

Om arbetsbladet

Arbetsbladet är indelat i två delar:

- Den första delen är en introduktion till hela programserien *Källkoll corona*. Det är en bra förberedelse inför arbetet med det första avsnittet.
- Den andra delen är en avsnittspecifik del. Den innehåller diskussionsfrågor och övningar att arbeta enskilt eller tillsammans med.

Introduktion till programserien

MIK handlar både om dig som individ, och om samhället och medier i stort. Du har ett eget ansvar för hur du delar, tar emot och tolkar information. Är du en skeptiker, som står stadigt när information flödar förbi? Eller är du lite mer okritisk, och accepterar och tar emot ny information utan att värdera den särskilt mycket? Det är vanligt att man är lite av varje.

Vi kanske tror att vi är källkritiska och känsliga för lögner och rykten. Men sanningen är att det är svårt att veta vad som är sant och vad som är falskt. Många rykten kan dessutom vara ”halvsanningar” som bygger på något verkligt. Hur man hänger upp ett påstående, en nyhet eller ett rykte har betydelse för hur det kommer att tas emot. Jack och Åsa tycker att det är en bra idé att betrakta varje dag som första april, en dag då vi alla är källkritiska och sunt skeptiska till sådant vi ser och hör.

Fråga dig själv om det du sett eller hört

- verkar för bra (eller för dåligt) för att vara sant
- stämmer med sådant du redan vet eller känner till
- har förekommit också i andra och större kanaler
- finns i olika versioner.

Vad innebär det att vara källkritisk?

I vardagen finns många tillfällen att vara källkritisk. I den tid vi upplever just nu finns stort utrymme för rykten och lögner. Ibland för att någon tjänar på att sprida dem. Ibland för att godtrogna människor feltolkar information och för den vidare på ett felaktigt sätt. Och ibland för att det kan kännas härligt att vara först med en nyhet, för att själv bli intressant och viktig.

- Vad innebär det för dig att vara källkritisk?
- Ge exempel på någon gång då du missat att vara källkritisk. Vad handlade det om? Hur fick du reda på sanningen?
- Vilka stora kanaler finns för att ta del av nyheter och information?

Vad påverkar dig?

Vi påverkas alla av de personer vi umgås med, följer i sociala medier, lyssnar på och influeras av. Ibland behöver man se på dem med kritiska ögon för att förstå hur de påverkar en.

- Vilka följer du på sociala medier? Finns det någon gemensam nämnare för de personerna?
- Vilka lyssnar du gärna på i din bekantskapskrets?
- Vilket budskap skickar du själv ut online och offline till dina kompisar och följare?
- Har du varit med om att rykten eller osanningar har fått stor spridning online eller offline? Berätta.

Ta emot och sprida vidare

Stanna upp och fundera innan du delar något vidare! Fundera över vilken skada du riskerar att göra med att dela, skicka vidare eller sprida rykten. Att hänga ut en person kan få ödesdigra konsekvenser.

- Vilket ansvar har du som mottagare av information?
- Är du en person som går igång på skvaller? Sprider du vidare rykten för att det är kul?
- Struntar du i att det är fejk? Vad kan ett sådant agerande leda till?

Konspirationsteorier

Vi människor har stort behov av information. När vi saknar information händer det att vi börjar tillverka den själva. Det kan också hända om den information som finns inte stämmer överens med det vi själva känner till. Några kända konspirationsteorier är de om månlandningen, Kennedymordet och Michael Jacksons död.

- Varför skapas konspirationsteorier i samband med stora händelser i världen?
- Hur skapas konspirationsteorier, tror du?
- Varför sprids rykten och felaktig information i samband med coronaviruset?
- Vad kan det leda till om en konspirationsteori får fäste och många börjar tro på den?

AVSNITT 9 – VIRUS HAR INGEN ETNICITET

Dagens djupdykning i nyhetsfloden

När president Trump kallar coronaviruset för ”det kinesiska viruset” så lägger han också skulden för det på Kina. Redan tidigt under epidemin blev kinesiska medborgare utsatta för rasism kopplat till corona. Människor var rädda för smittspridning, och östasiater blev på flera håll utsatta för misstänksamhet och påhopp. Det är svårt att greppa något osynligt, som ett virus. Det är enklare om man har något konkret och synligt att akta sig för, i det här fallet en grupp människor. När man personifierar hotet blir det lättare att förstå.

- Ge exempel på rasism som kopplats till Corona.
- Vad ligger bakom den här typen av rasism?
- Italienare har inte utsatts för rasism kopplat till coronaviruset, trots att de har varit hårt drabbade. Vad beror det på, tror du?
- Vad kan Trump uppnå med att kalla viruset för ”det kinesiska viruset”?
- Tycker du att det är lättare att förstå och hantera ett hot som du kan se? Ge exempel.

Dagens syndabock

Att göra någon till syndabock gör hotet synligt, vilket hjälper att förstå det. Judar har genom historien blivit syndabockar och fått bära skulden för sjukdomar, fattigdom och annat. Under medeltiden rasade digerdöden i Europa. Massor av människor dog. De som överlevde var starkt påverkade av kampen för överlevnad och den ständiga rädslan för sjukdomen. På den här tiden var kunskaperna om sjukdomar mycket begränsad, liksom om hur sjukdomarna smittade och hur man blev frisk. För att skydda sig mot smitta och död slöt man sig inom sin egen grupp och blev misstänksam mot främlingar. Judar var några av de som blev utpekade och förföljda under denna tid, och även senare. Än idag är antisemitism ett stort problem runt om i världen.

- Varför fick bland annat judar skulden för sjukdomar och annat under medeltiden?
- Vilka samband kan du se mellan syndabockar på medeltiden och syndabockar i vår tid?
- Spanska sjukan fick sitt namn av en särskild anledning. Hur gick det till, och på vilket sätt är namnet missvisande?
- Har du använt dig av en syndabock för att förstå och hantera en rädsla, ett hot eller något du ogillar? Berätta och ge exempel.
- Vilka blev syndabockar när hiv-viruset blev känt på 1980-talet? Hur såg man på smittan och på de som blev sjuka? Hade det varit annorlunda om det varit en annan grupp som drabbats?
- Vilka likheter kan du se mellan denna grupp och andra grupper som fått bli syndabockar för olika smittor och sjukdomar?
- Vilka är det som utser syndabockar? Ge exempel.

Dagens ord och meningar

Utgå från innehållet i avsnittet och skapa meningar där orden nedan ingår. Vet du vad alla ord betyder? Jämför dina meningar med en klasskamrat.

- Stigmatisering
- Personifiera
- Antisemitism
- Epidemi
- Pandemi
- Ignorans
- Digerdöden
- Främlingar
- HIV/Aids

Dagens citat är ”hatbrotten har ökat med Corona”.

På vilket sätt kan *faktaundersökning*, *historisk kunskap* och *medmänsklighet* minska hatbrotten i sådana här kriser? Använd orden i meningar.

Skriv fritt, eller använd de här inledningarna:

”Faktaundersökning kan minska hatbrott och rasism genom att.....”

”För att förstå..... är historisk kunskap viktig, eftersom.....”

”Jag tror att medmänsklighet..... Det kan leda till..... ”

”Vi behöver.....”

Arbetsbladet är skapat av Anna Klockar och Mia Vestman i samarbete med UR

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).